

(... продължение от стр. 1)

А сега – накъде? Сульо Метков

Вестник „РОМАНО ИЛО“ „ЦИГАНСКО СЪРЦЕ“

РОМАНО ИЛО

Но съществуваша и четири десетилетия, през които тогавашният ромски вестник третираше партийни позиции и не беше на ромите.

След промените, започнали на 10 ноември 1989 година, се появи и един многообещаващ, но личен вестник с издател Халис Окан. Но той просто не издържа.

Още с излизането на в. „Романо ило“ изникна въпросът дали той ще стане продължител на тези възгледи и посочените цели или не, ще има ли своя платформа и каква?

Дали ще поведе борба против негативните страни? Ще може ли да поведе борба срещу бича на алкохола, хазарта, нечестния начин на живот? Ще има ли сили и енергия, както и време, за да даде своя принос? Ще може ли да умива лицето на ромите, изцапано с много кал? Ще може ли да изчисти това лице, сетне да го намаже с балсам и да го лекува?

Нека се има предвид, че ромите са жизнен и работлив народ. Те го доказаха. Нищо не са получавали даром.

Ще стане ли вестникът любимец или ще се отхвърли? И най-важният въпрос – неговото разпространение!?! Дали ще бъде или не?! Това е въпросът. Или накрая ще кажем, както каза един голям българин: „Калпав народ сме!“ А ние да добавим: „Мърша!“

Вестникът би могъл да получи някой цвят и да стане партийно издание. Можеше да стане само за бавно и с кръстословици, ребуси и хороскопи. Можеше да бъде само литературно издание или етнографско, може би – и нито дума за ромите. Можеше, можеше – колко пътища!

А СЕГА НАКЪДЕ?

През месец септември 1997 г. се навършиха три години от излизането на сигналния брой на в. „Романо ило“ / „Циганско сърце“ /. Неговото съществуване обективно е плод на широките възгледи на Фондация „Солон“, Швейцария, основен спонсор на вестника досега.

„Романо ило“ не е издание на определена политическа формация, но той изповядва позициите на новата демократична преса: негов стремеж е да обговаря и анализира проблемите на ромското население такива, каквито са: да издирва и преоткрива дълбоките корени на древната ромска култура и да полага усилия за нейното вписване в националната култура: да разкрива красотата на древния ромски език и да се опитва да наложи неговото научно легитимиране и утвърждаване на неговата писменост за идните поколения: приобщаването на част от четящото българско население към проблемите на общността и опознаването на нейния бит, култура и традиции чрез страниците му постепенно дава и своите плодове.

По повод годишнината от излизането на вестника в зала 8 на НДК е поставен спектакълът „Романо ило“ /говорящ пореден брой на изданието с режисьор Теди Москов и водещи малкият ромски талисман на вестника Румен и актрисата Мая Новоселска/. На този спектакъл са връчени и наградите на в. „Романо ило“ за принос към ромската култура – две бронзови статуетки, дело на ромския скулптор Васко Василев: посмъртна награда на композитора, фолклориста и общественика Яшар Маликов, автор и на първия „Циганско-български речник“ и награда на актьора Петко Романов-Сунга от закрития през 1952 г. театър „Рома“, съхранил костюмите от спектаклите, като ги е откупил от гържавата с личните си средства. Показани за първи път оттогава едва през 1996 г. върху гъвкавите тела на ромски тийнейджъри от кв. „Факултета“ те, както и останалите участници в спектакъла – цигуларят Венци Такев, тропнетистът Ангел Тичалиев от Сливен, „Джипси Авер“ и ромската певица Анита Кристи, силно впечатлиха публиката и може да се каже, че за първи път бе направен пробив в активно тиражирания от българските медии негативен стереотип спрямо ромската общност – ежедневниците „Демокрация“ и „Стандарт“ дадоха думата на видни български интелектуалци и артисти, между които Радои Ралин, Тодор Колев, Цветан Марангозов, Джони Пенков и др.

Спектакълът става част от четирийсет и две минутния документалния филм „Васи-

лица“ /сценаристи Малина Томова и Сали Ибрахим, режисьор Милан Огнянов/, получил наградата на Австрийската телевизия на Международния фестивал „Златната антена“ във Варна през юни 1997 г.

През 1994 г. излизат четири броя на вестник „Романо ило“, през 1995 всички 12 броя, през 1996 година излизат 11 печатни и един говорящ брой, като по чисто финансови причини вестникът сменя формата си от А3 – 8 стр. на А4 – 16 страници и минава на вестникарска хартия. Новото в течението от 1996 година е притурката за деца „Будилниче“ / „Жангавлици“ /, в която намират място ромски автори, пишещи за деца, както и известни български автори на детска литература от класиците до наши съвременници. През същата година вестникът става инициатор и за издаването на стихосбирките „Искам да съм не“ на Васил Чапразов и „Оркусова любов“ на младия ромски поет Христо Христов, както и на „Ромски приказки“ на Йосиф Нунев, първите приказки на български ромски автори, обработени от теренен материал.

Постепенно вестникът става средиче за приобщаване на двете култури – ромската и българската и за търсене на тяхната равнопоставеност въз основа на професионализма и високите критерии на изкуството.

До месец март 1997 г. един от неговите редактори е известната ромска поетеса Сали Ибрахим, автор на много от парещите статии публикувани в него, които са неимоверни усилия за възраждането на майчиния ромски език в неговата научност и истинност. Една от тях вече дадохме за пример, разглеждайки течението на в. „Циганите“ по повод отвореното писмо на г-н Христо Кючков до г-н Мануш Романов. Щедрият и богат език на нейната публицистика, както и категоричната и позиция за авторитетност и неспекулативност са оформили голяма част рубриците на вестника. В годините на активно формиращ се нов медиен език, в. „Романо ило“ наложи високите критерии спрямо езика, на който се опитва да разисква в различните области на живота, науката и изкуството и вероятно това ще е един от сериозните приноси на формиращия се около него кръг от литератори, млади ромски журналисти и автори.